

Příběh je nezávažný. Mimo frej, škádlení a milkování není v něm obsahu. Láska Fortunátova zpočátku nepřekonává ani nedůvěřivost. Malíř si není svou milenkou vůbec jist a spíše se podobá uraženému ješitovi než milenci. Jeho počiny jsou zbrklé a pozérské, vede je zřejmě režisérova snaha po scénických efektech, a ta snaha sama kráčí vyježděnou cestou: Hněv pro nic za nic, souboj, útěk, řeholní sliby, děvče v mnišské kobce, psina se zazdění. Tato bandelo-boccacciovská epika je pak nadmíru okořeněna pranýřem. Pranýř ve hře znamená fortissimo, ovšem jen optické, jen pro podívanou. Vždyť to děsuplné místo není nadáno ani jediným přízvukem hrůz, vždyť je zlehčeno až po směšnost. — Abych své tvrzení podepřel, ocituji ze scénária několik popisných vět a přímých řečí:

Otec praví k Apoleně, která již stojí na místě hanby: „... udělám, co bude v mé moci, a uvidíš, že to dobře dopadne.“

Připoutaná vinice prohodí k svému tatínkovi: „Neponižuj se před ním (soudcem), raději mu dej nějaké peníze, každý ví že bere.“ Když Apolena domluví, vybuchne dav ve smích.

Pánové se tedy bavili na účet bezmocného rychtáře. Že smích neplatil Apoleně, o tom se nemůžeme mýlit, neboť její čáry jsou v očích současníků prahlopupým výmyslem a její odsouzení je chápáno jako křivda. Samson o tom praví takto:

„Chudák Apolena, člověku ani nejde na rozum, že v této pokročilé době mohou někoho trestat pro kouzla a čáry.“

Jestliže to tedy člověku nejde ani na rozum, musil být Apolenin soudce sveřepý, krutý a pomstychtivý chlap. Jak je tomu ve scénáriu? Text líčí rychtáře jako zamilovaného kocoura, jako úplatného hňupa, kterému nabili zbrojnoši a kterého může dívčina beztrestně urážet. Starý popleta je tak starostliv, že se ještě za slečnou honí, aby ji zachránil před utonutím, na něž ona samozřejmě ani nepomyslí.

Uvážíme-li, že Berendu a jeho obviňování nebere vážně ani konšel Korbel („Ale nech toho, vždyť to nestojí za to. Takový chudák starý...“) ani Samson ani Budec (Budec: „Vy máte vliv, nemůžete něco pro ni [tedy proti rozsudku] udělat?“ Samson: „Ovšemže mohu a taky udělám. Spolehněte se na mne, přáteli, nevěšte hlavu. Už jako byste ji měl doma.“), nebudeme se přece o Apolenu chvětí. Celá pranýřová historie se potom scvrkne na siláckou maškarádu.

Pranýři propůjčuje účinnost veřejné mínění, toto veřejné mínění si tropí z podobných soudních opatření posměch, jaký má tedy scenárista důvod, aby jej uváděl na scénu? Vidím jen dva: 1. Chtivost senzační podívané. 2. Snahu prohnat Apolenu situací, ze které bude snadničko vysvobozena. — Ale jsou to dobré důvody? Jako jsou divadelní hrůzy pranýře, tak je ve hře divadelní i přísnost kláštera. Máme věriti, že se tam za hlaholu zvonů stále pronášejí rozsudky — a zatím si převor se svými mnichy ze slibů a z trestů tropí málem šašky. Anselmus je ve svém thelémském prostředí tak fikaně podváděn, že bude působit komicky.

Chtěl bych ještě poznamenat, že zásahy šlechticů jsou ex machina a že všechny osoby byly uvedeny na scénu jen proto, aby odříkaly svůj dějový příděl.

Celkem na mě práce působí jako cosi vynuceného. Scenárista se asi hmoždil s úpravou námětu, kterému nevěří. Jeho duch ohýbá čarodějnickou historiku do oblasti ironické, ale z jakéhosi důvodu zcela nevymýtil druhé pojetí. Plyne z toho rozpolcenost a polotvar. Bylo by myslím s výhodou, kdyby se scenárista smál důsledně, kdyby z Berendy učinil rovněž Bolehlávčina klienta, kdyby přiměl lid, aby byl dobrým soudcem špatného rychtáře, kdyby uvedl podezření z čarodějnictví ad absurdum, kdyby se ukázalo, že rozsudek byl poslední, a kdyby lid, šlechticové, klášterníci i milenci čekali na podobný nespravedlivý čin jako na ránu, která má pranýř povalit. Potom by Bolehlávka, jež velmi draho prodává afrodisiaka a účinné léky, byla nucena slevit. (Čarodějnictví jí sloužilo jen za prostředek, který vyhání cenu jejího zboží do výše.)

Vposled musím uvést i klady scénária. — Je to vynalézavá vazba scén, vtipnost, zajímavý a rytmizující sled záběrových úhlů, dobře plynoucí (až na některé obraty) dialog a ekonomicky a příznačně volené prostředí.